

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרֻשֵׁת נְשָׂא

הפטרה: ויהי איש אחד
יב' סיון תשע"ה

יציאת השבת ר"ת 21:07
לא אומרים צדקתך
גיליון 340

יציאת השבת:

20:25

ירושלים: 20:20

כניסת השבת:

19:10

ירושלים: 19:03

רוצה להיות חתן תורה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשת נשא נקראת לעולם בסמוך לחג השבועות, מדוע? נראה כי הטעם לכך הוא להראות את חיבתנו להקב"ה ולתורתו. פרשת נשא היא הפרשה הארוכה ביותר, יש בה מאה שבעים ושש פסוקים כמניין הפסוקים במזמור הארוך ביותר תהילים מזמור קיט', וכמספר הדפים במסכת הארוכה ביותר בתלמוד, מסכת בבא בתרא.

עצם קריאתנו את הפרשה הזו בסמוך לחג מתן תורה, מעידה כי אנו שמחים בקבלת התורה ובנותן התורה ולכן אנו מאריכים בקריאתה. חיבה זו באה לידי ביטוי גם מצדו של הקב"ה בפרשה זו. כך עולה כבר משם הפרשה 'נשא', שעניינה נשיאת ראש וזקיפות קומה. וכפי שמצווה הקב"ה את משה: 'נשא את ראש בני ישראל'.

מהלך זה הוא המשך ההדריות של האהבה בין עם ישראל לבוראו בחג השבועות. יחס אהבה זה נמשל בוהר הקדוש, כיחם שבין חתן וכלה והעוסק בליל חג השבועות בתורה, דומה למתקן את תיקוני הכלה ותכשיטיה. ולפי זה נשא הוא גם לשון נישואין, 'זהשיאנו את ברכת מועדיך'.

משל לילד שהגיע לחתונה עם הוריו לאחר החופה. אמר, את הכלה אני מכיר, היא גם לבושה בשמלת כלה מיוחדת. אך מי החתן? הוריו ענו שהחתן לבוש בחליפה. אך הילד אמר שיש הרבה אנשים הלבושים בחליפה. אמר לו אביו: החתן האמתי יקח בסוף הערב את הכלה לביתו. כך גם הימים שלאחר החג. בשבועות, יש רבים ההוגים בתורה, אך החתן האמתי הוא זה הלוקח את התורה לביתו לאחר החג וממשיך בלימודה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

חרות על הלוחות

אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומקרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא גזוף, שנאמר גזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לדך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות: אבות ו, ב

רבי יהושע בן לוי – מגדולי אמוראי ארץ ישראל בדור הראשון. למד תורה מפי בר קפרא, (תלמידו של רבי יהודה הנשיא), אך רבו המובהק היה רבי יהודה בן פדיה, בן אחותו של בר קפרא. מושבו היה בעיר לוד, שם הרביץ תורה, בסוף ימיו היתה ישיבתו בטבריה. כמנהיג העומד בראש הציבור, הלך יחד עם רבי חנינא בר חמא חברו, למושל שבקיסריה, שבראותו אותם נכנסים עמד לפניהם, אמרו לו שריו: מפני אלו אתה קם? אמר להם: פניהם כפני מלאכים, (ירושלמי ברכות לו, ב).

רבי יהושע בן לוי נחשב מרא דאגדתא, ובתלמוד (בבא קמא נה, ב) ציינו את רבי יהושע בן לוי כבקי באגדה. רבי יהושע בן לוי החשיב מאוד את התפילה והרבה לעסוק בהלכותיה ובין היתר הורה (ברכות מז, ב): "לעולם ישכים אדם לבית הכנסת כדי שיוכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפילו מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם". וכן הורה לבניו (שם ה, א): להקדים לבוא לבית הכנסת ולאחר לצאת ממנה, כדי שיאריכו חייהם. וכן אמר (שבת קט, ב): "כל העונה אמן היא שמיה רבא מברך בכל כחו, קודרעין לו גזר דיני".

כמיהתו לגאולה באה לידי ביטוי במעשה המובא בתלמוד (סנהדרין צח, א): שאל רבי יהושע בן לוי את אליהו: מתי יבוא המשיח? אמר לו לך ושאל אותו. אמר לו: והיכן הוא נמצא? אמר לו: בשער רומי בין עניים סובלי חולאים, אך בעוד שכל האחרים מתיירים תחבושותיהם וחזורים וחובשים את פצעיהם בכת אחת, הוא מתיר וחובש כל פצע בנפרד, כדי שלא יתעכב אם יתבקש לגאול את ישראל. הלך ומצאו, אמר לו: שלום עליך רבי ומורי. אמר לו: שלום עליך בן לוי, אמר לו: אימתי יבוא מר? אמר לו: היום. חזר וסיפר לאליהו הנביא, אמר לו: משטה הוא בי, שאמר שיבוא 'היום' ולא בא. אמר לו אליהו: כך אמר לך: 'היום' – אם בקולו תשמעו".

על קשריו עם מלאך המוות מסופר בתלמוד הבבלי (מסכת ברכות נא, א): "אמר רבי יהושע בן לוי: שלושה דברים סח לי מלאך המוות, אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלבש, ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו, ואל תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת, מפני שאני מרקד ובא לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל".

קשריו אלו גרמו שלא יטעם טעם מיתה, וכמסופר (עין כתובת עו, ב): כשהגיעה שעתו להיפטר מן העולם ביקש ממלאך המוות שיראה לו מקומו בגן עדן, כשהסכים מלאך המוות, ביקש ממנו רבי יהושע בן לוי שיתן לו סכיננו, כדי שלא יביהלו בדרך, ונתנו לו. כשהגיעו לחומת גן עדן הגביהו מלאך המוות והראהו את הגן, ראה את רבי שמעון בר יוחאי יושב על שלושה עשר כסאות פז, נשמט רבי יהושע בן לוי מידו וקפץ לגן. שלח מלאך המוות ידו ותפסו בכנף גלימתו. מיד קרא: שבועה שלא אצא מכאן! יצאה בת קול ואמרה כלום נשאל פעם על שבועתו להתיירה? אמרו: לא. אם כן אל יחזור. אמר לו מלאך המוות: תן לי סכיננו. סירב, עד שיצאה בת קול וגזרה: תן לו. והיה אליהו הנביא מכריז לפניו: פנו מקום לבן לוי, פנו מקום לבן לוי!

רבי יהושע בן לוי היה נכרך בחולים בעלי ראתן ועוסק בתורה (כתובת עו, ב), וזאת מתוך תפיסתו כי העיסוק בתורה מגן על הלומד מכל חולי ומחלה, וכן היה אומר (עירובין נה, א): "המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה, שנאמר: 'כי לית חן הם'. חש בראשו יעסוק בתורה, שנאמר: 'כי לית חן הם לראשך'. חש בגרונו יעסוק בתורה, שנאמר: 'ענקים לגרגרתיך'. חש במעיו יעסוק בתורה, שנאמר: 'רפאות תהי לשרך'. חש בעצמותו יעסוק בתורה, שנאמר: 'זשקוי לעצמותיך'. חש בכל גופו יעסוק בתורה, שנאמר: 'זלכל בשרו מרפא'".

וכך היה דורש (קידושין ל, א): "אמר רבי יהושע בן לוי: כל המלמד את בןו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, שנאמר: 'זהודעתם לבניך ולבני בניך' וסמוך לו נכתב: 'יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב'. דרשתו זו היה מקיים הלכה למעשה כמסופר (שם): רבי חייא בר אבא מצאו לרבי יהושע בן לוי שלבש כסיו לראשו בחיפזון (ולא את הסודר המיוחד להכמים) ומיהר ללכת לבית המדרש לשמוע את נכדו קורא בתורה. תמה על כך רבי חייא. אמר לו רבי יהושע בן לוי: האם קל בעיניך מה שכתוב 'זהודעתם לבניך' וסמוך לו נאמר 'יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב'. דבריו אלו השפיעו על רבי חייא ומכאן ואילך לא היה רבי חייא בר אבא טועם בבוקר עד שהיה מקריא לנכדו ומוסיף ללמדו פסוק נוסף. אכן דוקא רבי יהושע בן לוי ראו לתבוע עלבונה של תורה.

בכל יום יום בת קול יוצאת מהר חורב – רבי יהושע בן לוי, שהחשיב את התורה מעל הכל, מודיענו כי בכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ומכרות כך. מדוע בחר רבי יהושע בן לוי לקרוא להר סיני בשמו האחר – הר חורב? אמנם בתלמוד (שבת פט, ב) אמרו רבותנו כי שני השמות מורים על המיוחד שהיה בו: הר סיני – שירדה עליו שנאה לעובדי כוכבים. הר חורב – שירדה עליו חורבה לעובדי כוכבים.

עוד אפשר לומר, כי חורב רומז שכל גדלותו של הר סיני נבעה מנתנת התורה עליו, ולפיכך באותו הזמן נתקדש בקדושה עליונה ככתוב (שמות יט, יב-יג): "והגבלת את העם סביב לאמור: השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו, כל הנגע בהר מות יומת. לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה, אם בהמה אם איש לא יחיה". ואולם מיד בתום נתינת התורה נאמר שם: "במשוך היובל המה יעלו בהר". חזר ההר להיות חרב כמקודם. כך גם האדם שאינו עוסק בתורה הרי הוא חרב, ולא די בעיסוק לפרקים, אלא צריך עיסוק זה להיות תמידי, וכאותה בת קול הקוראת בכל יום.

ומכרות ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה – בת הקול זועקת את עלבונה של התורה, מדוע? נסביר זאת על ידי משל: מלך גדול נתן לאחד מעבדיו את ספרו האישי הכתוב בכתב ידו, בטכס מרשים בפני כל שריו. לאחר שנים הגיע לביקור בביתו של אותו עבד, ומה השתומם לראות את הספר יקר הערך הזה זרוק ומאובק בקרן זוית. אין לך עלבון גדול מזה! כך גם התורה שהיא חמדה גנוזה של הקב"ה ונתנה לעם ישראל על אף רצונם של המלאכים לקבלה. ודאי שאם אין ישראל עוסקים בה, עלבון צורב הוא.

שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף – כל שאינו עוסק בתורה כראוי, ראוי הוא לנזיפה ולנידוי, וכמו שכתוב (דברים כז, כב): "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת". ואדם שאינו לומד כיצד יקים את התורה ומצוותיה? והרי אמרו: 'אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד'. ואמרו רבותנו (שבועות לו, א): "ארור – בו נידוי, בו קללה", ומכאן שמי שאינו עוסק בתורה הרי הוא כמנודה לשמים.

שנאמר 'נום זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם' – יש שדרשו: נום זהב באף בנוטריקון נוף. ונראה שהוא כדרך משל: כמו נום זהב באף חזיר כך היא אשה יפה אך חסרת טעם. כך אותו אדם היודע ללמוד תורה, אך מזניח את לימודו, הוא כחזיר המלכלך את נום הזהב שבאפו, וכאותה האשה שביסודה יפה אך מנוולת את יופיה. וכך דרש רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא רבו (שבת עה, א): "כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב, עליו הכתוב אומר 'זאת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו'".

אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה – במבט שטחי יכול אדם לטעות ולחשוב כי האדם המאמין, שומר התורה והמצוות, מוגבל הוא בחירותו. ואולם טעות היא בידו, בן חורין אינו אדם היכול לעשות מה שלבו חפץ, אלא מי שיודע מה רצוי לעשות. ההולך אחר תאוות לבו עבד הוא ליצריו, ואולם היודע את רצון בוראו ידע לחפוף בטוב. רבי יהושע בן לוי עצמו היה דוגמא לדבריו במשנה, וזכה בעצמו לחירות הגבוהה מכל, חירות אפילו מהמוות, כנוכר לעיל.

לחדד נקודה חשובה זו נספר, כי בזמן שהוציא מרן רבי ישראל מאיר הכהן מראדין את ספרו חפץ חיים העוסק באיסור לשון הרע ורכילות, אמר לפניו אדם אחד: "רבנו, מאז יצא ספרו איני יכול לדבר, אסור לדבר". ענה לו החפץ חיים: "אדרבה, עד היום לא ידעת מה מותר ומה אסור לדבר, ולכן היית מוכרח לסגור את פיך, אך עתה, כשמבואר בספר היטב מה מותר ומה אסור לדבר, תוכל לפתוח את פיך".

רבי יהודה הלוי, מגדולי משוררי ישראל בימי הביניים, חיבר שיר קצר בן שני בתים העוסק ביעודו של האדם היהודי, בהגדרת חירותו האמתית, ובכמיהתו להקדיש את זמנו לקיום מצוות ה', ללימוד תורה ולתפילה. נראה, כי בזמן כתיבת השיר עמדה לנגד עיניו דרשת משנתנו. וכך כתב: עבדי זמן עבדי עבדים הם – עבד ה' הוא לבד חופשי על כן בבקש כל אנוש חלקו – חלקי ה'! אמרה נפשי וזאת בהתאם לשיטתו בספר הכוזרי (במאמר החמישי – אית כה) שכתב וז"ל: "כי השעבוד לו (לקב"ה) הוא החרות, והכניעה לו היא הכבוד האמיתי".

וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה – כל העוסק בלימוד התורה תדיר, עולה הוא לגדולה בזכות חכמת התורה והמידות הטובות שקנה, שנאמר (במדבר כא, יט): "וממתנה נחליאל ומנחליאל במות". וכך דרשו חכמים (ערוכין נד, א): אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תלמודו מתקיים בידו, ותורה ניתנת לו במתנה. וכיון שניתנה לו במתנה, נחלו אל, שנאמר: וממתנה נחליאל. וכיון שנחלו אל, עולה לגדולה, שנאמר: ומנחליאל במות. וכן דרשו על הכתוב (משלי ד, ח): "סלסלה ותרוממך, תכבדך כי תחבקנה", ובמצודות דוד פירש: 'סלסלה' – תהא ממשמש בה בקביעות ותרומם אותך. כי תחבקנה – כאשר תחבק אותה להיות דבוקה בך'. העוסק בתורה בקביעות ודן בפרטיה, בבחינת 'הפוך בה והפוך בה דכולה בה' – מתעלה, והאוחז בה בדרך חיבה מבלי להרפות, כחיבוק ממש, זוכה לכבוד אמיתי.

זהירות מאכילת שקצים ורמשים

א. תורתנו הקדושה החמירה מאד באיסור אכילת תולעים שקצים ורמשים, ועל זה נאמר 'אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ, ולא תטמאו בהם ונטמתם בס'. ונאמרו בזה הרבה לאוין, ולכן יש לפעמים חיוב שש מלקיזת על אכילת שרץ אחד בלבד.

ב. התולעים נחלקים לשלושה חלקים. (א) שרץ המים. (ב) שרץ העוף. (ג) שרץ הארץ. על שרץ המים נאמר 'מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים, שקץ הם לכם'. והם כגון העלוקה שבמים, והתולעים שבמעי הדגים או שעלגבי עורם, והחיות שבים כגון כלב המים והצפרדע. ועל שרץ העוף נאמר 'כל שרץ העוף ההולך על ארבע, שקץ הוא לכם'. והם השרצים המעופפים כגון: זבוב, יתוש, דבורה וצרעה, וכן מיני חגב טמאים. ועל שרץ הארץ נאמר 'וכל השרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא לא יאכל'. והם הרוחשים על הקרקע, כגון חולד עכבר, צב, לטאה, נחש ועקרב, נדל ונמלה, רמָה ותולעה.

ג. צריך לדעת כי התולעים מצויים מאד, בפרט בפירות בירקות ובקטניות, ואי אפשר להינצל מאיסור זה אלא בזרירות גדולה ובוהירות רב, וכלשכן בדורות האחרונים. ויש להזהר הרבה באירועים ואזכרות הנעשים תחת כיפת השמים ובמיוחד ללא תאורה מספקת.

ד. פירות או ירקות או קטניות המחויבים בדיקה, שעברו ובישלו אותם בשוגג או במזיד ללא בדיקה, אם ניתן לבדקם עתה, יבדקום. ואז מותר לאכול. ואף אם נמצאו תולעת אחת או שתיים, ישליכם ושאר התבשיל מותר. אך משלוש תולעים ומעלה, יש לחוש לכתחילה לאסור את כל התבשיל, כיון שהחוק כולו במתולע, אלא אם כן אפשר לסננו מותר הרוטב הנוטר. וכן הבשר וכדומה, ירחצנו ומותר. ואם לא ניתן לבדוק, ויתכן שכבר נימוחו התולעים בתוך התבשיל, מותר לאכול, אבל זה דוקא בפירות וירקות וקטניות שאין רובם מוחזקים בתולעים. אך אם רובם מוחזקים בתולעים (וכן אם היה ידוע לו שיש תולעת), אסור התבשיל באכילה אפילו בדעבד.

ה. קמח שנמצאים בו תולעים, אם הם גדולים שאפשר להוציאם או לנפותם, יבררם והשאר מותר. אך אם הם קטנים מאד באופן שעוברים דרך נקבי הנפה, הקמח אסור באכילה. והוא הדין אם נמצאו תולעים במלח וכדומה. ואסור למכרם לגוי אפילו מעט, שמא יחזור ומכרם לישראל בלא שיבחין בתולעים.

ו. אפילו מאכל או משקה שנבדקו, או שאין דרכם להתליע, טוב וראוי שיתכל בהם האדם בעת אכילתו ושתייתו, ובוה ינצל מכל מכשול ועוון. ויזרו את בני רביתו לבדוק יפה יפה, ובפרט בימות הקיץ. והואיל ויש במאכלים ובמשקים חששות רבים לאין קץ, ואף מלבד שרצים ורמשים כגון שמא נפל זבוב או יתוש קטן לתוכו, גם שמא יש בהם משום נבילה וטריפה, חלב או דם, או טבל, ייךנסך, ערלה וכלאיהכרם וכו', לפיכך הנוהר תמיד לפשפש במאכליו ומשתיו שלא יהא בהם שום איסור, זוכה שמסייעים אותו מן השמים שלא יבוא לידי כך, והבָּא ליטאר מסייעים אותו.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילוח הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה יהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עור בן עישה הי"ד. ניקוה בת עיזיה הי"ד. אלגרה בת גאן הי"ד. מול בת ענולה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי ורחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד.

לחזרת נעדי צה"ל ושבויו ובהם: אורון שאול, גיא חבר, רוז ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ד. לעילוי נשמת הנערים: אייל יפוח הי"ד, גיל-עד שעאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולעיני חללי מבעצ צוק איתן הי"ד.

לעילוי נשמת: הגריע יוסף זצוקל. הגרי"ם אליהו זצוקל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. הרב שלמה עורף ז"ל. רבי עקיב שושן ז"ל. יונה יונה ז"ל. ברכה סופן ז"ל. נדיר נחום ז"ל. נסים כהן ז"ל. סופר מנחם ז"ל. נדידה שמעון בת חזאת ז"ל. מנרה לוי ז"ל. אסתר בת תרא ז"ל. אסתר חדר ז"ל. חנה יצחקי ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם עוקרמן זצ"ל. מרדכי ומושה בני לאה מורחזי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תריצה יגודן ז"ל. ישראל אברהם נתן ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מל מורחזי ז"ל. רובי בן שלום צעיר ז"ל. מרים וענטו ז"ל. עיזיה עמוס ז"ל. יצחק ועמרים אטאזל ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. יצחק וולאה אסטרעו ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טייטו ז"ל. נעמה בת מגזרה ז"ל. שמחה אילוח ז"ל. ראובן אלון בן נסיה ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לאויה מרד ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אוחננה ז"ל. אהרן זקן ז"ל. אורי ארן מעולם ז"ל. ישראל בן גמרה ז"ל. חוד תנבי ז"ל. חוד גרוסברג ז"ל. יואל דללי ז"ל. עמוס דמרי ז"ל. רבי חוד הכהן זצ"ל. יוכבד ועקנין ז"ל. עישה דהן ז"ל. ולעיני הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיני בעלון זה בשעת התפילה